

BH2005. 18

Kórház kártérítési felelőssége a magzat fejlődési rendellenességének fel nem ismeréséből eredő károkért (Ptk. 339. §, 348. §; 1972. évi II. tv. 43. §).

A felperes 1993. augusztus 26-án, 28 éves korában, a terhességének gyanújával jelentkezett az alperes kórház-rendelőintézet terhesrendelésén, és miután az őt vizsgáló orvos - dr. I. H. - a terhesség tényét megállapította, a felperes elmondta, hogy a családjában már született nyitott hátgerinccel gyermek, és ő csak egészséges magzat esetén vállalja a terhesség kihordását és a gyermek megszületését. A terhesség tényét a két nappal később, augusztus 28-án elvégzett ultrahangvizsgálat megerősítette. A felperes választott orvosa az első vizsgálatot végző dr. I. H. lett. A szülés várható időpontját 1994. április 29-ében jelölte meg, és a felperest nyomban táppénzes állományba vették, mert a kórház laboratóriumában dolgozott, és olyan anyagokkal kerülhetett kapcsolatba, amelyek a terhességét, illetőleg a magzatot veszélyeztethették.

A második ultrahangvizsgálatot november 11-én, a terhesség 15. hetében végezték el, majd a harmadikat november 18-án, a terhesség 16. hetében, és ekkor az AFP- érték meghatározása végett vért vettek. Ennek eredménye igen magas, a normális érték 4,5 szerese (100 ng/ml) volt. Ez az érték utalhat a nyitott gerinc fejlődési rendellenességre.

A vizsgálatot a november 29-én levett vérből megismételték, és a megyei kórházban még ezen a napon dr. R. Zs. ultrahangvizsgálatot is végzett. Ennek az eredményét a kollégájával értékelte, majd megnyugtatta a felperest, hogy az ultrahangvizsgálat semmiféle magzati fejlődési rendellenességét nem mutat. A megismételt AFP-vizsgálat eredménye december 7-re készült el, és az elsőhöz hasonlóan kórosan magas értéket mutatott. Ezen a napon a megyei kórházban dr. D. B. is végzett ultrahangvizsgálatot, de fejlődési rendellenességet ő sem látott. A felperes kezelőorvosának tanácsára december 8-án - a terhesség 18. hetében - a p.-i klinikán a legnagyobb szaktekintélynek számító dr. A. A. orvos is elvégezte az ultrahangvizsgálatot, de magzati fejlődési rendellenességet ő sem észlelt. A következő ultrahangvizsgálatot - a terhesség alatt a hetediket - 1994. január 11-én, a terhesség 23. hetében végezték, ezúttal dr. B. P., de ő sem látott magzati fejlődési rendellenességre utaló jelet. A következő ultrahangvizsgálatot 1994. március 1-jén, a terhesség 30. hetében végezte ugyancsak dr. B. P., amikor csupán az átlagosnál több magzatvizet észlelt, de egyéb, fejlődési rendellenességre utaló jelet nem látott. A következő ultrahangvizsgálatot - a terhesség alatt a kilencediket - K.-n végezte dr. K. Z. március 3-án, és mindent rendben talált. Közben a felperes folyamatosan járt a kezelőorvosához a terhesgondozásra. A terhessége mindvégig zavartalan volt, csupán a két AFP-vizsgálat eredménye mutatott kóros eltérést. Az alperes kezelőorvosa a kétszeri magas AFP-érték okának megállapítására további vizsgálatot nem látott szükségesnek, a felperes kérése ellenére sem rendelte el a magzatvízvételt és annak vizsgálatát, csupán ultrahangvizsgálatokat végeztetett, amelyek azonban fejlődési rendellenességet nem mutattak. A felperest a terhesség 38. hetében vették fel az alperes szülészeti osztályára, ekkor még végeztek egy ultrahangvizsgálatot - a terhesség alatt a tizediket - de magzati fejlődési rendellenességet ekkor sem láttak. Ilyen előzmények után 1994. április 26-án született meg a felperes fiúgyermeké nyitott hátgerinc fejlődési rendellenességgel, amelyet még a születése napján a p.-i gyermekklinikán megoperáltak és a nyitott gerincet lezárták. A műtét eredményes volt, majd a kialakult vízfejűség miatt három héttel később ún. Shunt beültetése történt meg. A gyermeket egyéves koráig különféle egészségügyi intézményekben kezelték, illetőleg csecsemőotthonban ápolták, azóta a felperes és a férje látja el a gyermeket. A jelenleg tíz éves gyermek maradandó fogyatékoságban szenved, állandó ápolásra, gondozásra szorul.

A felperes a keresetében 10 000 000 Ft nem vagyoni kártérítés és kamata, valamint 1994. április 1-jétől havi 100 000 Ft vagyoni kártérítés megfizetésére kérte az alperes kötelezését. Azt állította, hogy az alperes orvosa nem a töle elvárható legnagyobb gondossággal és körültekintéssel járt el a terhessége alatt, mert a nyitott gerinc fejlődési rendellenesség gyanúját felkeltő, két alkalommal is igen magas értéket mutató AFP-vizsgálat ellenére az ultrahangvizsgálatokon túl további vizsgálatokat nem végeztetett, a magzatvízvételt és annak vizsgálatát a kérése ellenére megtagadta, holott ez a vizsgálat a fejlődési rendellenesség gyanúját megerősíthette. Elmaradt a tájékoztatása is arról, hogy bár az ultrahangvizsgálatok alapján a magzat fejlődési rendellenességére utaló jel nem látható, az ennek ellenére fennállhat, és kérheti a terhesség megszakítását. Ha ugyanis tudta volna, hogy ilyen súlyos fejlődési rendellenességgel születik meg a gyermeke, nem vállalta volna a terhesség megtartását.

Az alperes a kereset elutasítását kérte és azzal védekezett, hogy nem terheli kártérítési felelősség miatt, hogy az elvégzett ultrahangvizsgálatok alkalmával a magzat fejlődési rendellenessége nem volt felismerhető. A két alkalommal magas AFP-eredmény után csak célzott ultrahangvizsgálatokat kellett végezni, a magzatvízvételre és

annak vizsgálatára nem volt szükség, mert ettől eredmény nem volt várható, a tájékoztatási kötelezettségének pedig eleget tett.

A beavatkozók ugyancsak a kereset elutasítását kérték. Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította. Megállapította, hogy a felperes 1993. augusztus 26-án az 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 474. §-ának (1) bekezdésében szabályozott speciális megbízási szerződést kötött az alperessel, amelyben az alperes a felperes terhességének gondozására, az azzal kapcsolatos vizsgálatok és esetleges gyógykezelés elvégzésére, illetőleg a szülés levezetésére vállalt kötelezettséget. Az alperes alkalmazottjainak a felperes gyógykezelése időpontjában hatályos, az egészségügyről szóló, módosított 1972. évi II. tv. (a továbbiakban: Eü. tv.) 43-46. §-ainak megfelelően kellett eljárniuk. A gyógyító orvost terhelő gondosság és körütekintés körében tájékoztatási kötelezettség is terhelte abban a körben, hogy az általa elvégzett, illetőleg elvégezhető vizsgálati eljárásokon túl, milyen további módszerek ismertek és alkalmazhatók, és ha ilyen további vizsgálat elvégzésére lehetőség van, azokról, a várható eredményekről, illetőleg kockázatokról is köteles tájékoztatást adni.

A perben rendelkezésre álló tanúvallomások, szakértői és szakmai vélemények valamint a felülvélemény mérlegelése alapján az elsőfokú bíróság tényként megállapította, hogy az alperes mindent megtett annak érdekében, hogy a felperes terhességének 24. hetéig a magzat esetleges fejlődési rendellenességét felismerje, illetőleg legalább 50%-ban valószínűsítse, mert ez esetben eddig az időpontig kérhette volna a felperes a terhesség megszakítását [1992. évi LXXIX. tv. 6. § (3) bek.].

Az alperes orvosa a terhesség 17. hetében megismert másodszori rossz AFP-eredmény után nem elégedett meg a két negatív ultrahang-lelettel, hanem a felperest az országosan kiemelkedő szaktekintélynek számító ultrahang-specialistához, dr. A. A.-hoz irányította, aki a P. G. Központ ultrahangos szakorvosa volt, és a felperes vizsgálatát ebben a minőségében végezte el. Attól függetlenül, hogy a felperes beutalása formálisan nem a G. Központba történt, a vizsgálatot ténylegesen ott végezték el. Az alperest tehát nem terheli felelősség a G. Központba való beutalás elmaradásával összefüggésben.

A felperes magzatának ultrahangvizsgálata során a magzat gerincének kóros állapotát dr. A. A. sem észlelte, és a perben semmilyen adat nem merült fel arra, hogy a vizsgálata során a legnagyobb gondosság, körütekintés, illetőleg a szakmai szabályok betartása hiányzott volna. Az ultrahangvizsgálat diagnosztikai értéke nem 100%-os, abban az időben csupán 90%-os lehetett, ezért a vizsgálatot végző orvos maximális szakmai felkészültsége és szakmai tapasztalata sem jelentette a kóros állapot felismerésének 100%-os valószínűségét.

Tény, hogy az alperes orvosa a három negatív eredménnyel zárult ultrahangvizsgálat birtokában a magas AFP-érték okának megállapítására további vizsgálatot nem rendelt el, de ezzel a mulasztása nem állapítható meg, mert az adott körülmények között a felperes magzatának ténylegesen fennálló fejlődési rendellenessége csupán 0,698 ezrelékben volt valószínűsíthető. A magzatvízvétel elvégzése nem volt kötelező, csak mérlegelhető, illetőleg javasolható, az orvos pedig az Eü. tv. 43. §-ának (3) bekezdésében biztosított jogával élt, amikor a vizsgálati eljárásokat szabadon választotta meg, és abból a magzatvízvizsgálatot kirekesztette. A magzat konkrét fejlődési rendellenessége pusztán a magzatvíz emelkedett AFP-értéke alapján nem lett volna diagnosztizálható, és ennek pozitív eredménye után is csak újabb és újabb célzott ultrahangvizsgálatokra kerülhetett volna sor. Ha az elvégzett nagyszámú ultrahangvizsgálat esetében a kóros eltérést nem észlelték, lappal feltételezhető, hogy a további vizsgálatoktól sem lett volna várható eltérő eredmény. Ezért nem mulasztott az alperes orvosa, amikor az 1993. augusztus 28-ától december 8-ig terjedő időben, összesen hat alkalommal elvégzett negatív ultrahangvizsgálat megismétlését december 8-án nem találta szükségesnek. Nem terheli mulasztás az alperes orvosát amiatt sem, hogy a negatív ultrahangvizsgálatok után nem tájékoztatta a felperest arról, hogy ennek ellenére 0,698 ezrelékben valószínűsíthető a magzat fejlődési rendellenessége. Ilyen tájékoztatás nem állott volna a felperes érdekében sem, és a kismértékű kockázat mellett amúgy is a terhesség továbbhordása mellett kellett volna döntenie.

Az alperes orvosa mindent megtett annak érdekében, hogy a magzat genetikai ártalmának fennállását igazolja, de ez a szülés megtörténteig nem vezetett eredményre. Ezért a terhesség megszakításának a feltételei nem állottak fenn, így nem terheli mulasztás az alperest amiatt, hogy a terhesség megszakítását nem vetette fel a felperesnél.

Annak a ténynek sem tulajdonított jelentőséget az elsőfokú bíróság, hogy dr. A. A. az ultrahangleletet nem az előírásoknak megfelelően állította ki, mert ő nem az alperes alkalmazottja, és az adminisztrációs kötelezettség nem megfelelő teljesítése egyébként sem állhat okozati összefüggésben a felperes kárával.

Az ítélet megváltoztatása és a keresetének megfelelő határozat meghozatala iránt a felperes fellebbezett. Álláspontja szerint az alperes mulasztása a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján egyértelműen megállapítható, mert az emelkedett AFP-érték okának megállapítására további vizsgálatot nem végeztetett. A célzott ultrahangvizsgálatot szükségesnek tartotta ugyan, mégsem irányította a felperest a P. G. Központba, és bár dr. A. A. elvégezte az ultrahangvizsgálatot, de ő sem a G. Központba, hanem a kezelőorvoshoz irányította vissza a felperest, így a sorsára hagyták. A kezelőorvos a kérése ellenére nem végeztette el a magzatvízvételt, holott a magzatvíz vizsgálatának eredménye növelhette volna a felismerés esélyét, és elmaradt az emelkedett AFP-érték okának

tisztázása is. A terhesség megszakítása szempontjából kritikus időszakban - a terhesség 20-23 hete alatt - ultrahangvizsgálat sem történt, az azutáni vizsgálatoknak pedig már nincs jelentőségük.

Az alperes és az I. r. beavatkozó ellenkérelmükben az elsőfokú bíróság ítéletének a helybenhagyását kérték.

A fellebbezés az alábbiak szerint alapos.

Az alperes orvosa alkalmazottként végezte a felperes terhességi vizsgálatait és kezelését, ezért, ha a munkaviszonyával összefüggésben olyan magatartást tanúsított, amelyért az adott esetre irányadó anyagi jogi szabály - a Ptk. 339. §-ának (1) bekezdése - alapján maga tartozna felelősséggel, a Ptk. 348. §-ának (1) bekezdése folytán - jogszabály eltérő rendelkezése hiányában - a felperessel szemben a munkáltatója a felelős. A felperes orvosi ellátása az egészségbiztosítás keretében történt, még akkor is, ha dr. I. H. a választott orvosa volt. Az alperes kártérítési felelősségét ezért nem a megbízási szerződés alapján - annak megszegése körében -, hanem a szerződésen kívüli kártérítési felelősség szabályai alapján kell vizsgálni.

A Ptk. 339. §-ának (1) bekezdése szerinti anyagi jogi felelősségi szabály határozza meg, hogy az 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 164. §-ának (1) bekezdése szerinti eljárási szabály folytán mely tények tekintetében, kit terhel a bizonyítási kötelezettség. Ehhez képest a felperesnek azt kellett bizonyítania, hogy az alperes jogellenes magatartása, mulasztása miatt következett be a károsodása azzal, hogy fejlődési rendellenességgel megszülte a gyermekét. E bizonyítás sikere esetén az alperes csak akkor mentesülhet a kártérítési felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a magatartása nem volt felróható.

Az elsőfokú bíróság az alperes kártérítési felelősségének megítélése körében szükséges bizonyítást lefolytatta, és helyesen vizsgálta a jogvita eldöntésére irányadó, az Eü. tv. 43. §-ának (1) és (2) bekezdése szerinti körben az alperes orvosának magatartását, de téves jogi következtetésre jutott.

A felperes gyermeke ismeretlen eredetű magzati fejlődési rendellenesség folytán súlyos egészségkárosodással született. A fejlődési rendellenesség kialakulásáért az alperes nem felelős, azonban a felelősségét az a magatartás alapozza meg, hogy orvosa a magzat fejlődési rendellenességét időben nem ismerte fel, ezért a terhesség megszakításának a lehetősége nem merült fel. A felperes - és a követelést reá engedményező - károsodása bekövetkezett, mert a súlyosan fogyatékos gyermeket ezzel a rendellenességgel megszülte.

A felperes az öt terhelő bizonyítási kötelezettségnek eleget tett.

A továbbiakban az alperest terhelte a felelősség alóli mentesülés annak bizonyításával, hogy a felperes terhességének ideje alatt az elvárható legnagyobb gondosságot és körültekintést tanúsította, ennek ellenére maradt el a fejlődési rendellenesség felismerése. E körben a lényeges tények a következők:

A felperes terhességét az alperes orvosa végigkísérte, tudta azt, hogy a felperes családjában két gyermek is született velőcsőzáródási rendellenességgel. A terhesség megállapítása után a felperes nyomban elmondta, hogy emiatt csak egészséges magzat kihordására és megszületésére vállalkozik. Az alperes orvosának ez volt az első olyan információja, amely az általános szempontokon túl - mint veszélyességi kockázati tényező - már ekkor, de a jövőre nézve még inkább az orvostól elvárható legnagyobb gondosság és körültekintés követelménye szerint a terhesség célirányos megfigyelését igényelte.

Az 1993. augusztus 28-án elvégzett ultrahangvizsgálatnak ebből a szempontból jelentősége nem volt, az csupán a terhesség megállapítására irányult. A november 11-én és 18-án elvégzett ultrahangvizsgálat is csupán általános - nem célzott - vizsgálat volt, és az alperes felelősségének körén kívül esik.

Az első AFP-vizsgálat kiemelkedően magas értéke azonban a velőcsőzáródási rendellenesség (Spina Bifida) gyanúját már felvetette, a második ilyen eredmény pedig azt megerősítette. Ekkor elvárható volt az alperes orvosától, hogy további vizsgálatokat végeztessen, hiszen a kóros eredmény háttérben több ok húzódnak meg. Ilyen további - de nem egyedüli és kizárólagos - vizsgálati lehetőség volt az ultrahangvizsgálat, annak az alperes orvosa által is ismert hibalehetőségével. A megyei kórházban történt ugyan november 29-én és december 7-én negatív eredménnyel zárult ultrahangvizsgálat, de az alperes orvosa a második AFP-eredmény után maga is célzott ultrahangvizsgálatot tartott szükségesnek. Ennek ellenére nem irányította a felperest a P. Genetikai Központba. Ez a részéről felróható magatartás. Ezt a genetikai vizsgálatot ugyanis nem pótolhatta, és nem is pótolta dr. A. A. által végzett egyetlen ultrahangvizsgálat - még ha célzott vizsgálat volt is -, az általa kiállított lelet pedig semmitmondó, aminek ott van jelentősége, hogy ezt a leletet az alperes orvosa - mint a kiváló szaktekintély által végzett vizsgálat eredményét - elfogadta, és további vizsgálatokat nem végeztetett. Ez hiba volt, különösen a terhelő anamnézis ismeretében. Ekkor a felperes terhessége a 20. hetében volt, az alperes orvosa pedig ismerte a két AFP-vizsgálat kóros eredményét, amelyek nagy valószínűséggel utaltak a magzat fejlődési rendellenességére, és birtokában volt azoknak az ultrahangvizsgálati leleteknek is, amelyek semmit nem igazoltak, illetőleg semmit nem állapítottak meg. Ez pedig azt jelentette, hogy az ultrahangvizsgálat - bár nem állapíthatta meg az AFP-eredménnyel felvetett fejlődési rendellenesség gyanújának az ellenkezőjét, - semmit ki sem zárhatott. Eszerint megmaradt az ellentmondás feloldásának igénye, amelynek azért van különös jelentősége, mert a terhességi idő szempontjából még továbblépésre volt lehetőség és ilyen vizsgálati lehetőségként mutatkozott a magzatvízvétele (amniocentesis) és a

magzatvízvizsgálat annak következményes laborvizsgálati leleteivel együtt. Ez az elváltozást megerősíthette vagy kizárhatta volna. A felülvélemény által sem vitatott K.-féle szakvélemény szerint is a kétszeri magas AFP-érték, és - ha elvégzik - a magzatvízvizsgálat ugyancsak magas értéke együtt már 100%-hoz közeli valószínűséggel utalt volna a fennálló fejlődési rendellenességre, amely a születéssel be is bizonyosodott. Ezt a vizsgálatot a felperes maga kérte - kérhette is - az alperes orvosa azonban ezt a vizsgálatot nem rendelte el. A terhesség 23., majd 30. hetében és a szülés előtt végeztetett ugyan még ultrahangvizsgálatot, de a számára nyitva álló diagnosztikai lehetőségeket nem mérítette ki, és így feloldatlan ellentmondás maradt a vizsgálati leletek között. A rendellenesség ki nem zárt lehetőségéről való tájékoztatás hiányában a felperes a terhesség megszakítását sem kérhette.

Az alperes tehát a kártérítési felelősség alól nem tudta kimenteni magát.

A kifejtettekre figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése alapján megváltoztatta, és a Pp. 213. §-ának (3) bekezdése alapján hozott közbenső ítélettel az alperes kártérítési felelősségét megállapította a felperesnek az engedményezéssel együtt érvényesített igényeire is kiterjedő káraiért.

A követelés összegére a tárgyalást folytatni kell, ezért a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 253. §-ának (4) bekezdése alapján az iratokat az elsőfokú bíróságnak küldte meg. (Legf. Bír. Pf. III. 24.931/2002. sz.)